Asrımızda Asr-ı Saadeti yaşamanın yolu

“İman ne kadar mükemmel olursa, o derece hürriyet parlar. İşte Asr-ı Saadet!”
HAZIRLAYAN: İSMAİL TEZER

GİRİŞ

“İman ne kadar mükemmel olursa, o derece hürriyet parlar. İşte Asr-ı Saadet!”

Padişahlık, meşrûtiyet, cumhuriyet ve demokrasi olmak üzere dört devre de şahitlik etmiş ve her dönemde önemli fikirler beyan etmiş olan Bediüzzaman Said Nursî, mezkûr cümlesini, 1910 yılında “Vilâyât-ı Şarkiye” tabir edilen Doğu illerine yaptığı bir seyahatte, “istibdadın zararlarını ve İslâma aykırılığını; Meşrûtiyetin güzelliğini ve Şeriata uygunluğunu” halka anlattığı sırada “hürriyet”i tarif ederken söylemişti.

0, her fırsatta “temel hak ve hürriyetler, adalet, meşveret, hukuk karşısında eşitlik, cumhuriyet, demokratlık…” gibi değerlerin, “Asr-ı Saadet” denilen Peygamberimiz Hz. Muhammed (asm) ve Dört Halife döneminde daha ileri düzeyde ve hakkıyla tatbik edildiğini dile getiriyordu.

Biz de bu vesileyle, bu kısa hacimli çalışmamızda, insanlığın bugün dahi muhtaç olduğu ideal hukuk ve hürriyet düzeninin, Asr-ı Saadet’te en güzel şekilde yaşandığı hususuna, yine o Saadet Asrından bazı örneklerle bir nebze de olsa işaret etmeye çalışacağız.

Tarih 571.

Yer Mekke.

Kutlu bir doğuma eşlik eder zaman ve mekân.

Âlemlerin Rabbinin “Sen olmasaydın kâinatı yaratmazdım” dediği, kendisinin varlığıyla yaratılışın en yüksek gayesinin tahakkuk ettiği bir zât açar dünyaya gözlerini.

Onun doğumuyla “doğudan batıyı” bir nur alır. Bu nur, insanlığı her sahada huzur ve mutluluğa götürecek “İlâhî Nur”un da işaretidir.

Zira o (asm), insanlığın ‘din-i fıtrîsi’ (fıtrat dini) ve ‘insaniyet-i kübra’ (en büyük insanlık) olan İslâmiyetin yeryüzünü sarmasına vesile olacak âhirzaman peygamberi Hz. Muhammed’dir (asm).

Gerçekten de onun (asm) getirdiği din, “en büyük insaniyet” olmuştur.

Bunu, onun dünyaya gözlerini açtığı topluma bakmakla dahi anlamak mümkün.

“Cahiliye toplumu” olarak anılan bu içtimaî yapı; gücü elinde bulunduran bir avuç azınlığın, çoğunluğu ezerek nice haklarından mahrum ettiği, insanların köleleştirilerek adeta bir mal gibi satıldığı, kadının neredeyse adının silindiği, kız çocuklarının diri diri toprağa gömüldüğü bir toplumdu.

Lâkin İslâmiyet, onlara aynı zamanda ‘insaniyet’ de oldu. İslâmiyetle, ‘insaniyetlerini’ de tattılar. Nice köleler âzâd, hatta insanlığa üstad, ordulara kumandan oldu. Kadın ise, İslâmiyetle en büyük değerini bulup, evinin efendisi, ‘evlâtlarının en birinci üstadı’ ve ‘Cenneti ayaklarının altında saklamak’ gibi en yüksek bir şerefe nâil oldu.

Hakikaten büyük bir inkılâptı yaşanan. O (asm), yirmi üç sene gibi kısa bir müddette, adeta insanlığını unutmuş bir toplumdan, medenî toplumlara önderlik edecek nice örnek şahsiyetlerin çıkmasına vesile olmuştu.

Bediüzzaman Said Nursî şöyle dikkat çeker bu gerçeğe:

“Bilirsin ki sigara gibi küçük bir âdeti, küçük bir kavimde, büyük bir hâkim, büyük bir himmetle ancak dâimî kaldırabilir. Halbuki bak, bu zât (asm), büyük ve çok âdetleri, hem inatçı, mutaassıp büyük kavimlerden, zâhirî küçük bir kuvvetle, küçük bir himmetle, az bir zamanda ref’ edip, yerlerine öyle secâyâ-i âliyeyi —ki dem ve damarlarına karışmış derecede sabit olarak— vaz’ ve tesbit eyliyor. Bunun gibi daha pek harika icraatı yapıyor.

“İşte, şu Asr-ı Saadeti görmeyenlere Cezîretü’l-Arab’ı [Arap Yarımadasını] gözlerine sokuyoruz. Haydi yüzer feylesofu alsınlar, oraya gitsinler, yüz sene çalışsınlar. O zatın, o zamana nisbeten bir senede yaptığının yüzden birisini, acaba yapabilirler mi?”

Said Nursî’nin bu haklı sorusunu teyit edercesine bir cevap, bakın Avrupalı bir düşünür Shebol’dan (1927 Hukuk Kongresi Başkanı) nasıl gelmişti:

“Muhammed’in (asm) insanlığa intisabıyla bütün insanlık muhakkak iftihar eder. Çünkü o zat [asm], ümmî olduğu halde, on üç asır önce öyle bir şeriat getirmiştir ki, biz Avrupalılar iki bin sene sonra da olsa onun kıymet ve hakikatine yetişebilsek, en mutlu insanlar olacağız.”

Shebol’un sözleri kuru bir iddia değildir. Hz. Muhammed’in (asm) asırlar önce getirdiği esaslara, bugün bile insanlığın muhtaç olduğu, yaşananlarla ortada. Bediüzzaman’ın “On üç asır evvel Şeriat-ı Garra teessüs ettiğinden, ahkâmda Avrupa’ya dilencilik etmek, din-i İslâm’a büyük bir cinayettir ve şimale müteveccihen namaz kılmak gibidir” demesi de manidardır bu açıdan. Zaman içinde, kaynağı İslâm olan bazı değerleri Batı’dan alma noktasına gelmemiz de...

Bu ibretlik tablo, aslında bizi özümüze dönmeye, her sahadaki mutluluğumuzu temin edecek İslâmın esaslarına yeniden sadakat elini uzatmaya davet ediyor.

Evet, insanlığın muhtaç olduğu hakikî barış, huzur ve mutluluk atmosferi, Hz. Muhammed’in (asm) bin dört yüz küsur yıl önce getirdiği esaslarda, yani İslâm’da, Kur’ân’da saklı.

Bu esasların en güzel uygulaması ise, ilk geldiği ve icra edildiği devir olan ‘Asr-ı Saadet’te...

ASR-I SAADETİ “ASR-I SAADET” YAPAN SIR NEYDİ?

Cehaletin, zulmün kol gezdiği, adeta dem ve damarlara kadar işlediği bir toplumdan, yirmi üç sene gibi kısa bir zamanda gerçekleşen inkılâp neticesi, bütün insanlığa ışık tutacak bir medeniyetin zuhur etmesinin sırrı neydi sizce?

Bunu Bediüzzaman, o çarpıcı cümlesinde çok net ve öz bir şekilde ortaya koymaktaydı aslında:

“İman ne kadar mükemmel olursa, o derece hürriyet parlar. İşte Asr-ı Saadet!”

Evet, medeniyetin temeli sayılabilecek “her türlü hak ve hürriyetler, adalet, meşveret, hukuk karşısında eşitlik...” gibi insanlığın ortak değerleri en güzel ve mükemmel kıvamını Asr-ı Saadet’te bulmuş ve bu da “mükemmel bir iman” sayesinde olmuştu.

İMAN VE HÜRRİYET

Hz. Muhammed (asm), her şeyden önce “iman” demişti. Bütün peygamberlerin olduğu gibi onun da en büyük dâvâsı “Tevhid”, yani “Allah’ın varlığı ve birliği” idi.

Onun mübarek lisanı adeta şu manaları haykırıyordu bütün kâinata:

“Sultan-ı Kâinat birdir, her şeyin anahtarı O’nun yanında, her şeyin dizgini O’nun elindedir; her şey O’nun emriyle halledilir. O’nu bulsan her matlubunu buldun; hadsiz minnetlerden, korkulardan kurtuldun.”

Evet, Allah’ı yâr bilene, her şey yâr; O’na abd olana, her şey musahhardır. O’na kul ve köle olan, başka hiçbir şeye kul ve köle olmaz, olamaz. O’na kulluk, en büyük hürriyet. Öte yandan O’na kul ve köle olan, başkasını köleleştirmeye ve

ezmeye de tenezzül etmez.

Nitekim Hz. Ömer (ra), “Cahiliye devrinde yaptığımız iki şey vardı ki, bunlardan birini hatırladıkça güler, diğerini hatırladıkça ağlarım” derdi. Kendi elleriyle helvadan yaptıkları putlara tapıp, acıktıkları zaman onları yemelerini düşündüğünde kendini gülmekten alamazken; kız çocuklarının diri diri toprağa gömülmelerini de nihayetsiz bir teessürle hatırlardı.

İman, onun ruhunda tarif edilmez bir inkılap yapmıştı. İslâm’dan önce putlara tapan Ömer, artık ‘şirkin en büyük düşmanı’ hâline gelmiş; kendisine yan bakanı gözünü kırpmadan kesecek bir tehevvürden, karıncaya dahi bilerek ayak basamayacak bir ‘şefkat âbideliği’ne yükselmişti. Artık ne başkasına, hele de cansız putlara kul ve köle olmayı; ne de başkasını köleleştirmeyi, zulmetmeyi ruhu kaldırabilirdi.

Diğer Sahabeler de aynı hale bürünmüşlerdi şüphesiz.

İman öyle bir iksir, öyle tesirli bir sırdı ki, kalbine girdiği insanı, ‘tam bir insan’ yapıyordu. Evet, “İman, insanı insan eder. Belki insanı sultan eder.”

İşte böyle bir “hürriyet ruhu” aşılıyordu iman.

Bediüzzaman, iman ve hürriyet arasındaki bu ilişkiyi çok veciz bir şekilde şöyle ortaya koymuştu:

“Rabıta-i iman [iman bağı] ile Sultan-ı Kâinata hizmetkâr olan adam, başkasına tezellül ile tenezzül etmeye ve başkasının tahakküm ve istibdadı altına girmeye o adamın izzet ve şehamet-i imaniyesi [imanından gelen yiğitliği] bırakmadığı gibi; başkasının hürriyet ve hukukuna tecavüz etmeyi dahi, o adamın şefkat-i imaniyesi bırakmaz. Evet, bir padişahın doğru bir hizmetkârı bir çobanın tahakkümüne tezellül etmez.

Bir bîçareye tahakküme dahi o hizmetkâr tenezzül etmez. Demek iman ne kadar mükemmel olursa, o derece hürriyet parlar. İşte Asr-ı Saadet…”

Evet, Asr-ı Saadet, gerçek bir hürriyet anlayışının topluma hâkim olduğu bir çağ olmuştu. Medeniyetin temeli olan hak ve hürriyetler en güzel şekliyle yaşanmıştı o asırda. Çünkü ‘mükemmel iman’, insanın fıtratında olan bütün güzel erdemleri de ortaya çıkarmaktaydı.

Hulefa-yı Râşidîn; her biri hem halife, hem reis-i cumhur idi. Sıddık-ı Ekber (ra), Aşere-i Mübeşşereye ve Sahabe-i Kirama elbette reis-i cumhur hükmünde idi. Fakat manasız isim ve resim değil, belki hakikat-i adaleti ve hürriyet-i şer’iyeyi taşıyan mana-yı dindar Cumhuriyetin reisleri idiler.

Bediüzzaman, Tarihçe-i Hayat, s. 423

Asr-ı Saadet olan sadr-ı evvelin hürriyet ve adalet ve müsâvâtı bahusus o zamanda delil-i kat’îdir ki, Şeriat-ı Garra müsâvâtı ve adaleti ve hakikî hürriyeti cemî revâbıt ve levazımatıyla câmi’dir. İmam-ı Ömer (ra), İmam-ı Ali (ra) ve Salâhaddin-i Eyyûbî âsârı bu müddeaya delil-i alenîdir.

Bediüzzaman, ESKİ SAİD DÖNEMİ ESERLERİ, S. 95

Hazret-i Ömer, hilâfeti zamanında, âdi bir Hıristiyan ile mahkemede birlikte muhakeme olundular. Halbuki o Hıristiyan, İslâm hükûmetinin mukaddes rejimlerine, dinlerine, kanunlara muhalif iken, mahkemede onun o hali nazara alınmaması açıkça gösterir ki; adalet müessesesi hiçbir cereyana kapılmaz, hiçbir tarafgirliğe kaymaz.

Bediüzzaman, TARİHÇE-İ HAYAT, S.6

İMAN VE ADALET

İman ile hürriyet arasındaki ilişki, benzer şekilde iman ile adalet arasında da bulunur.

Âlemlerin Rabbine iman etmiş ve yaptıklarının hesabını bir gün mutlaka vereceğinin şuurunda olan bir insanın, daima hakkı gözeteceği ve her sahada adaletin sağlanmasına gayret edeceği şüphesizdir.

Nitekim bu konuda da Asr-ı Saadet, insanlığın hasret kaldığı "adalet-i mahza" anlayışının eşsiz örnekleriyle doludur.

Efendimizin (asm) Veda Hutbesi'ndeki sözlerine de yansıyan bu yüksek adalet anlayışı, asırlar sonra bile insanlığa ışık tutacak niteliktedir:

· "Ey insanlar! Bugünleriniz nasıl mukaddes bir gün ise, bu aylarınız nasıl mukaddes bir ay ise, bu şehriniz (Mekke) nasıl mübarek bir şehir ise; canlarınız, mallarınız, namuslarınız da öyle mukaddestir, her türlü tecavüzden korunmuştur." sözleriyle, insanın en temel haklarından olan "can ve mal güvenliği" ile "namus ve onurunun korunması" gibi haklara…

· "Muhakkak Rabbinize kavuşacaksınız. O da sizi yaptıklarınızdan dolayı sorguya çekecektir." sözleriyle, nice suçların daha işlenmeden önünü alacak, iman temelli ahlâk, terbiye ve eğitim sistemine…

· "Ne zulmediniz, ne de zulme uğrayınız." sözleriyle, imandan gelen şefkat ve şehametle, başkalarını çiğnemeyip kendi hakkını da çiğnetmeyen, hakkı ve adaleti tutup kaldıran bir anlayışa…

· "Kadınların haklarını gözetmenizi ve bu hususta Allah'tan korkmanızı tavsiye ederim. Siz kadınları, Allah'ın emaneti olarak aldınız…" sözleriyle, sefih medeniyetin sözde kadın haklarından dem vururken aslında 'kadını vuran' çarpık zihniyetinin henüz eteğine dahi yetişemediği o yüksek ufka…

· "Ey insanlar! Rabbiniz birdir. Babanız da birdir. Hepiniz Âdem'in çocuklarısınız, Âdem ise topraktandır. Arap'ın Arap olmayana, Arap olmayanın da Arap üzerine üstünlüğü olmadığı gibi; kırmızı tenlinin siyah üzerine, siyahın da kırmızı tenli üzerine bir üstünlüğü yoktur. Üstünlük ancak takvada, Allah'tan korkmaktadır…" sözleriyle, günümüz dünyasının hâlâ eşiğinde dolaştığı zirvelere…

· "Kimse kendi suçundan başkası ile suçlanamaz. Baba, oğlunun suçu üzerine, oğlu da babasının suçu üzerine suçlanamaz." sözleriyle, bugünün 'medenî' dünyasında dahi maalesef hâlâ en çok ihlâle uğrayan, hukukun olmazsa olmaz prensiplerinden "suçun şahsîliği" ve "masumiyet karinesi" ilkelerine…

Ve daha nicelerine, Efendimiz (asm), Asr-ı Saadet'inde sadece işaret etmekle kalmamış, bütün bu prensiplerin kâmil manada tatbikini temin eden gönüller üzerinde müesses bir nizamı tesise muvaffak olmuştu.

Hâkim ve mahkeme tarafgirlik şaibesinden müberra ve gayet bîtarafâne bakması birinci şart-ı adalet olduğuna dair binler vukuat-ı tarihiyeden, Hazret-i Ali Radiyallahü Anhın hilâfeti zamanında bir Yahudi ile mahkemede beraber oturmaları ve çok padişahların âdi adamlar ile mahkeme-i adalette görülmesi gibi çok hâdisât-ı tarihiye var…

Bediüzzaman, Tarihçe-i Hayat, s. 244

Asr-ı Saadet'ten evvelki zamanlarda kalp katılığı ve merhametsizlik öyle bir hadde bâliğ olmuştu ki kocaya vermekten ar ederek kızlarını diri diri toprağa gömerlerdi. Asr-ı Saadet'te İslâmiyet'in doğurduğu merhamet, şefkat, insaniyet sayesinde, evvelce kızlarını gömerlerken müteessir olmayanlar, İslâmiyet dairesine girdikten sonra karıncaya bile ayak basmaz oldular. Acaba böyle ruhî, kalbî, vicdânî bir inkılâb, hiçbir kanuna tatbik edilebilir mi?

Bediüzzaman, İŞARATÜ'L-İ'CAZ, S. 194

Hazret-i Muhammed Aleyhissalâtü Vesselâmın getirdiği şeriatın hakaikı, fıtratın kanunlarındaki muvazeneyi muhafaza etmiştir. İçtimaiyatın rabıtalarına lâzım gelen münasebetleri ihlâl etmemiştir. Zaman uzadıkça, aralarında ittisal peyda olmuştur. Bundan anlaşılır ki, İslâmiyet nev-i beşer için fıtrî bir dindir ve içtimaiyatı tezelzülden vikaye eden yegâne bir âmildir.

Bediüzzaman, İŞARATÜ'L-İ'CAZ, S. 195

İşte Asr-ı Saadet; adalet-i mahza, yani küçüğüne büyüğüne bakılmayarak her ferdin hak ve hukukunun gözetildiği adalet anlayışının sayısız örnekleriyle doludur. Hatta bırakınız Müslümanların, gayr-i müslimlerin bile hukukunun gözetildiği örneklerle… Zaten "karıncanın dahi hukuku"nu gözeten bir dinin; insanların hukukunu gözetmemesi elbette ki mümkün değildir.

Asr-ı Saadette, 'din, dil, ırk vs.' ayrımı yapılmadan bütün insanların hukuku gözetilerek, "hukuk karşısında eşitlik" prensibi en güzel manasıyla tatbik edilmişti. Bediüzzaman, bu tabloya da dikkat çeker. Meşrûtiyet'in İslâm'a uygunluğunu anlattığı 1910'larda, kendisine "Gayr-i müslimlerle nasıl müsâvî (eşit) olacağız?" diye sorulduğu zaman aynen şöyle demişti:

"Müsâvât [eşitlik] ise, fazilet ve şerefte değildir, hukuktadır. Hukukta ise şah ve gedâ birdir. Acaba bir şeriat, karıncaya bilerek ayak basmayınız dese, tâzibinden men etse, nasıl benî Âdem'in hukukunu ihmâl eder? Kellâ… Biz imtisal etmedik. Evet, İmam-ı Ali'nin (ra) âdi bir Yahudi ile muhakemesi ve medâr-ı fahriniz olan Salâhaddin-i Eyyûbî'nin miskin bir Hristiyan ile mürafaası, sizin şu yanlışınızı tashih eder zannederim."

HZ. HÜSEYİN (RA): "SALTANATIN, HZ. MUHAMMED'İN (ASM) GÖSTERDİĞİ YOLLA İLGİSİ YOKTUR"

Kerbelâ'da sıcaklığın kasıp kavurduğu bir öğle vakti Hz. Hüseyin (ra) çadırdan dışarı çıkmış, ellerini avuçladığı kumla yıkamaya çalışmıştı. Olup bitenleri üzüntüyle seyreden sadık hizmetçisi, içinden, "Yezid'e biat etseydi de bunlar başına gelmeseydi!" diye geçirivermişti.

Hizmetçisinin içini okuyan Hz. Hüseyin (ra) ona yönelip:

"Bizim Yezid'e biat etmememizin sebebi saltanattır. Babadan oğula geçen saltanatın, dedemiz Hz. Muhammed'in (asm) gösterdiği yolla ilgisi yoktur.

"Biz Yezid'e biat edersek, İslâmın ana direklerinden birisi olan seçimle işbaşına gelme gibi bir siyasî anlayışı temelinden sarsmış oluruz.

"Maksadımız halkın seçmesi. Halk seçsin de ister Yezid olsun, ister başkası olsun fark etmez, biz itaat ederiz" demişti.

HZ. ÖMER'İN (RA) BİR HIRİSTİYANLA MUHAKEMESİ

Hz. Ömer (ra) halifelik döneminde, Hristiyan bir adamdan pazarlık ederek bir at satın almış ve beğenmediği takdirde geri vereceğini söylemişti. Bu arada atı denemesi için bir biniciye vermişti. Ancak at, binici tarafından bir kazaya uğrayarak sakatlandı ve atta aksaklık meydana geldi. Hz. Ömer de (ra) atı almaktan vazgeçerek onu sahibine iade etmek istedi. Fakat atın sahibi razı olmadı.

Bunun üzerine Hz. Ömer (ra) satıcıya, "Aramızda hüküm verecek birini belirle" dedi. Adam da Şüreyh'in aralarında hüküm vermesini istedi. Olayı dinleyen Şüreyh şu hükmü verdi:

"Ey Mü'minlerin Emiri, atı nasıl sağlam bir şekilde satın aldıysan, aynı şekilde sağlam olarak geri vermen gerekir."

Şüreyh'in verdiği bu hüküm Hz. Ömer'in (ra) çok hoşuna gitti, "Hak ve adalet budur." diyerek memnuniyetini dile getirdi.

Hz. Ömer (ra), bu olaydan sonra Şüreyh'i Küfe kadılığına tayin etti.

"SÖZÜN İLE YAPTIĞIN İŞ BİRBİRİNDEN FARKLI OLMASIN EY ÖMER!"

Hz. Ömer (ra), halife seçildikten sonra yaptığı konuşmanın bir yerinde şöyle demişti:

"Ey Allah'ın kulları, Allah'tan korkun! Canınızı kurtarmak pahasına da olsa, kendi aleyhinize de olsa bana yardımcı olun. İyiyi tavsiye edip kötüyü sakındırmak hususunda da bana yardımcı olun. Allah'ın bana yüklediği hususlarda nasihatlerinizi esirgemeyin."

Bunun içindir ki, Müslümanlar hiç çekinmeden Hz. Ömer'e (ra) tavsiyede bulunurlardı. Halife Ömer (ra) onlara teşekkür eder, tavsiyelerine ehemmiyet verirdi.

Bir gün Müslümanlardan biri, Hz. Ömer'e (ra) şu tavsiyede bulunmuştu:

"Müslümanların işini yaparken sana Allah'tan korkmanı tavsiye ederim. Allah'ın emirlerini yerine getirirken insanlardan korkma. Sözün ile yaptığın iş birbirinden farklı olmasın. İnsanın kendi yaptığı şeyleri başkalarına tavsiye etmesi güzeldir.

"Bir meselede iki ayrı hüküm verme. Böyle yaparsan işlerin karışır ve haktan sapmış olursun. Delili olan iddianın lehine hüküm ver ki, kararın isabetli olsun. Allah sana yardım etsin, halkını da senin vasıtanla mutlu etsin."

"HUZURUNDA DOĞRU SÖZ SÖYLENMEYEN İDARECİDE HAYIR YOKTUR"

Halife Hz. Ömer (ra), bir gün Sahabîlerden Ubey bin Kâ'b'ın (ra) yanında bir Âyet-i kerimeyi yanlış okudu. Hz. Ubey (ra) hemen müdahale etti: "Ey Ömer," dedi, "Ben bu âyet-i kerimeyi bizzat Resûlullah'tan dinlemiştim. Ben onu dinlerken sen Bakî'de alış verişle meşguldün."

Hz. Ömer (ra), onun bu müdahalesinden son derece memnun oldu. Kendisini takdir ederek şöyle dedi:

"Çok doğru söyledin. Ben de senin doğru konuşma hususundaki hassasiyetini tecrübe etmek istemiştim. Çünkü huzurunda doğru söz söylenmeyen idarecilerde hayır yoktur."

İMAN VE MEŞVERET

İman; hürriyet ve adaletin kâmil manada tatbikini netice verdiği gibi, birer Esma-i Hüsna tecellîsi olan yaratılıştaki zenginliği aslında vahdet potasında ahenkle eritmenin bir adı olan "meşveret, şûrâ, meclis" gibi ortak akıl sistemlerinin de en sağlıklı şekilde tesisinin vesilesiydi.

Hz. Muhammed (asm), hayatı boyunca Allah'ın kendisine vahiyle emir buyurdukları dışında, daima insanlarla istişare etmeyi esas almıştı. Zira o (asm) "Ve işlerde onlarla istişare et" (Âl-i İmran Sûresi: 159); "Onların aralarındaki işleri istişare iledir" (Şûrâ Sûresi: 38) âyetlerinin muhatabıydı. Tabiî ki, onun şahsında da ümmeti…

Nitekim Sahabîler de, Hz. Peygamber (asm) herkesi ilgilendiren bir karar almak istediği zaman, bunun vahiy olup olmadığını kendisine mutlaka sorar, eğer vahiy değilse istişare edilmesini isterlerdi.

Böylesi bir istişare ahlâkına sahip olan Sahabe, onun vefatından sonra da, aralarındaki işlerini istişareyle yürütecekti.

Meselâ Hz. Ebû Bekir (ra) pek çok meselede Sahabîlerle istişare etmiş, mühim işlerini istişare ile halletmişti. O, istişareye açtığı konuda genel bir giriş yaptıktan sonra kendi görüşünü söyler ve "Benim düşüncem böyledir. Sizler de görüşlerinizi bildiriniz" derdi.

Hz. Ömer (ra) devrinde ise, istişare meselesi artık bir sisteme oturtulmuştu. İlk meclisin temeli atılmış, milleti temsil eden "Müşavere Meclisi" teşkil edilmişti. Umumî meseleler için bu meclisin kararı bağlayıcı idi.

Hz. Ömer (ra), bir de günlük normal meseleleri görüşüp konuşmak için bir meclis teşekkül ettirmişti. Ensar ve Muhacirlerden oluşan bu meclis, mescidde toplanırdı. Herkes geldikten sonra Hz. Ömer (ra) iki rekât namaz kılar, sonra bir konuşma yaparak meseleyi istişareye açar, herkesten fikrini söylemesini isterdi. Herkes fikrini söyledikten sonra çoğunluğun görüşüne göre hareket edilirdi.

Her iki mecliste de Hz. Ömer (ra) halife olduğu için meclisin diğer üyelerinden fazla bir yetkiye sahip değildi.

İstişareye açtığı konularda kendisi bu hususu şöyle ifade ederdi:

"Sizi ancak bana yüklediğiniz emanete ortak etmek için davet ediyorum. Çünkü ben de sizin gibi bir insanım. Bunun için

sizin benim arzuma uymanızı istememem. Hangi yol hak ve doğru ise gerek benim görüşüme uygun olsun, gerekse muhalif olsun, söylemelisiniz.”

Hz. Osman (ra) ve Hz. Ali de (ra) istişareye ehemmiyet verir, mühim meseleleri fikrine değer verdikleri kimselerle meşveret ederlerdi.

DÖRT HALİFE SEÇİMLE İŞ BAŞINA GELMİŞTİ

Dört Halifenin de seçimi hep bu istişare esasıyla gerçekleşmişti. Hatta beşinci halife Hz. Hüseyin de (ra), Sahabîlerin hür iradeleriyle yaptıkları istişare neticesinde ‘seçim’le iş başına gelmişti.

Ne var ki, Hz. Hüseyin’den (ra) sonra hilâfet saltanata dönüşmüş, seçimle liyakatli kimselerin getirilmesi yolu terk edilmiş, böylelikle İslâm’ın önemli bir prensibi olan “meşveret ve şûrâ”dan uzaklaşılmıştı.

Bediüzzaman bu duruma ise şöyle dikkat çekmiştir:

“Vâesefâ ki, muhît-i zamânî ve mekânînin tesiriyle, hilâfet saltanata inkılâp edip, istibdat bir parça hayatlandı. Tâ Yezid zamanında, bir derece kuvvet bularak, başını kaldırdığından, İmam Hüseyin Hazretleri hürriyet-i şer’iye kılıncını çekti, başına havale eyledi. Fakat ne çare ki istibdadın kuvveti olan cehil ve vahşet, cevânib-i âlemde [âlemin her tarafında] zeynâb [sürekli dolan bir havuz] gibi Yezid’in istibdadına kuvvet verdi.”

İMAN VE TOPLUMSAL KARDEŞLİK

Asr-ı Saadet, çok renkli ve çok kültürlü günümüz toplumlarının en çok ihtiyacı olan ‘barış, huzur ve mutluluk içinde bir arada yaşayabilme’ noktasında da güzel örnekler vermiş bir çağın adıydı.

Zira “mükemmel bir iman”, Müslüman’ın, değil yalnız dindaşı, bütün insanlarla bir arada barış ve huzur içerisinde yaşayabilmesini mümkün kılmaktadır. Mü’minin, imanı gereği ‘en büyük düşmanıyla dahi bir nevî kardeşliği’ vardır. En azından ‘yaratılmışlık ve insanlık’ paydasında bir münasebet hisseder.

Irkçılık zaten yasaklanmıştır. Peygamber Efendimiz (asm) “Irkçılığa çağıran bizden değildir. Irkçılık için savaşanlar bizden değildir. Irkçılık için ölenler de bizden değildir” buyuruyordu. Sahabîler de ırkçılığı öne sürüp bölücülük yapmaya kalkan kimseyi münafık olarak niteliyor, böylelerine asla fırsat vermiyorlardı.

Meselâ bir gün Medine’de Evs ve Hazrec kabileleri arasındaki samimi havayı hazmedemeyen birisi şunları söylemişti:

“Haydi, Evs ve Hazrecliler Resûlullaha hizmet ettiler diyelim. Ama şu Habeşistanlı Bilâl, şu Rum diyarından Suheyb, şu Farslı Selman’a ne diyeceğiz? Bunlar da kim oluyor?”

Bu sözlerle tamamen ırkçılığa girilmiş, Arap olmayan Müslümanlar küçümsenmeye kalkılmıştı. Hemen yerinden fırlayan Muaz bin Cebel (ra), adamı aldığı gibi Peygamberimize (asm) götürmüş ve yaptığı ırkçılığı anlatmıştı. Peygamberimiz de (asm) minbere çıkıp şu ibretlik sözleri söylemişti:

“Ey insanlar! Rabbiniz yalnız birdir. Babanız yalnız bir babadır. Dininiz yalnız bir dindir. Araplık ne ananızda, ne babanızdadır. O sadece dil farkından ibarettir.”

O (asm), aynı topraklarda yaşayan insanlara ırk, renk, dil ve inanç ayırımı yapmaksızın birlikte yaşama esaslarını da getiriyor, böylelikle günümüzün medenî devletlerine bu sahada da çağlar öncesinden ışık tutuyordu.

Kaynaklar:

1- Bediüzzaman Said Nursî, Risale-i Nur Külliyatı, Yeni Asya Neşriyat.
2- Dört Halife Devri, Yeni Asya Neşriyat.
3- Asr-ı Saadet Öyküleri, Selçuk Yıldırım, Zafer Yayınları.

4- Şaban Döğen, İki Cihan Güneşi Peygamberimiz: Hz. Muhammed (asm), Gençlik Yayınları.